

UNA PÈRDUA DOLOROSA: LA MORT D'ENRIC MOREU-REY

Cosme AGUILÓ

A finals del mes de febrer se celebrà a la Universitat de Barcelona el XVIIIè Col·loqui General de la Societat d'Onomàstica, un col·loqui que haurà estat diferent dels altres, per un malfat que ens ha deixat un desagradable gust de ruda a la boca i la tristesa als ulls. El col·loqui s'iniciava quan tot just deixava d'existir el secretari general de la benemèrita societat. Ara l'entitat haurà d'afrontar el repte d'un futur incert, ja que Moreu-Rey, d'aquesta nau, no n'era sols timó, sinó també arbre, floc i mascaró de proa.

Ho feia quasi tot. S'encarregava d'activar l'organització dels col·loquis (cada any en un lloc diferent), duia la correspondència amb els socis i enllestia un *bulletí interior* que sortia quatre voltes l'any. Ell mateix, amb el seu cotxe, portava els originals a la impremta de Sant Hipòlit de Voltregà, en corregia les proves, feia suggeriments als autors dels articles i redactava unes notes ben sucoses que omplen de sal les pàgines de la publicació, que pel desembre de 1991 va arribar al número XLVII. Centenars d'articles procedents de tots els racons del domini lingüístic fan del butlletí una obra imprescindible per a qualsevol estudiós de l'onomàstica, única dins el seu gènere, no sols dins de tota la Romània, com declarava fa poc més d'un any el mateix Moreu en aquestes pàgines ("El Mirall", 40, nov.-des. 1990).

E. Moreu-Rey, a més d'exercir durant molts d'anys una docència activa a la universitat barcelonina, ha incidit amb un mestratge a distància sobre les obres de molts d'investigadors, sobretot amb el tema que més l'ha apassionat: l'onomàstica. Conrador de les dues branques principals, ens deixa importants monografies sobre els noms de lloc i de persona de Caldes de Montbui, de l'Albiol, del Pla de Barcelona, etc. Els seus amplis coneixements en aquest camp li permeteren fer una important obra de conjunt en *Els nostres noms de lloc* (1982), on classifica un considerable nombre de topònims de tota la nació, n'aporta etimologies i en discuteix la problemàtica. Pel que fa a la vessant antroponímica, la seva obra cabdal és el llibre *Renoms, motius, malnoms i noms de casa* (1981), on estudia i classifica milers de malnoms. Les formes d'aquests, ben sovint pintoresques, el fan un llibre divertit a les pàgines del qual traspua ara i adés l'humor de l'autor.

Més de 160 publicacions són testimoni eloqüent de la capacitat de treball i de les inquietuds d'aquest barceloní irrepètible, amb el qual m'uní una sincera amistat i per

qui sentia una gran admiració. L'any 1988 la Universitat de Barcelona, l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes i la Societat d'Onomàstica li oferiren una Miscel·lània d'homenatge, concretada en tres gruixats volums de la Biblioteca Abat Oliba.

Feia una dotzena d'anys que ens coneixíem, d'ençà del primer col·loqui de la societat, que es va celebrar a Vic. Ja allà vaig captar el seu dinamisme, la seva empenta. No era home de subterfugis ni d'eufemismes. Era amic de la paraula clara, costàs el que costàs i caigués qui caigués. Per mi, i crec que també per tots els illencs que formam part de la societat, sempre tengué una natural predisposició a l'ajut, una bona paraula a flor de llavis. Dit amb mots semblants als que pronuncià Joan Miralles en el col·loqui de Barcelona: E. Moreu-Rey era dels qui sabem que Catalunya no acaba al riu Sénia i que en les illes que són enmig del mar també hi vivim catalans. M'unesc des d'aquestes pàgines a la petició que féu Joan Miralles, secundada per Joan Veny, a fi que un carrer de la seva estimada ciutat de Barcelona tengui una placa amb les lletres gravades de *Carrer d'Enric Moreu-Rey*. S'escaurà, quan això sigui una realitat, rellegir els versos que Rafel Socies compongué amb l'avinentsa de dedicar un carrer a Bernat Vidal i Tomàs (*):

*Un nom a la ventura
del sol i de la pluja,
del vent, la pols, la dura
presència dolguda,
del so dels crits que munten,
del treball que perdura,
del record que ara ens mura
l'exemple clar que puja.*

(Santanyí, març del 1992)

* M. PONS, *Horabaixa de juny...* "Fiestas de San Jaime" (Santanyí, 1976).

(EL MIRALL, març 1992)

ENRIC MOREU-REY: COMIAT I RECONeixENÇA

Vicenç BIETE FARRÉ

El dia vint-i-set de febrer proppassat s'iniciava el XVIIè Col·loqui General d'Onomàstica a la Universitat de Barcelona. El dia abans, moria el qui havia estat l'ànima d'aquests col·loquis i de la Societat d'Onomàstica, el doctor Enric Moreu-Rey.

Amb la desaparició de Moreu-Rey el nostre país ha perdut una figura brillant, de múltiples facetes, precursor en diferents camps de la nostra cultura. Intentar parlar de la vida i de l'obra d'aquest barceloní nascut el 1917 al popular barri de Sant Andreu de Palomar equival a desgranar un enfilall d'activitats autènticament marejador.

I és que encasellar-lo només com a professor universitari o com a filòleg, historiador o onomatòleg, seria menystenir la seva vasta capacitat intel·lectual, oberta com era a tantes i tantes inquietuds.

Dins de l'àmbit de la docència va ésser professor al Liceu Francès durant una trentena d'anys, i a la Universitat de Barcelona, des del 1969 fins a la seva jubilació, després de la qual encara va impartir cursos de doctorat. En aquesta universitat va professar Llengua Francesa, Llengua Espanyola, Filologia Catalana, Filologia Francesa i Provençal i Història Medieval, sempre amb una embranzida brillant, estimulante i sovint provocadora.

Si ens referíssim a la seva labor com a historiador, caldria destacar l'aguda anàlisi de diversos aspectes relacionats amb els segles XVI al XVIII, sobretot pel que fa al pensament il·lustrat a Catalunya i a la immigració francesa a Barcelona. També va fer incursions en el camp de la prehistòria i fins i tot en el de la restauració arqueològica.

Polifacètic, però, com era, la seva permanent inquietud l'enxarxà en moltes altres activitats: traduccions del portuguès, català i castellà al francès, redacció de textos d'ensenyament de francès, creació d'obra literària i poètica -tant lírica com satírica-, direcció teatral, fundació del «Cercle Lumière» -del qual fou president-, corresponçal de premsa, agregat de premsa a l'agència France Presse i, no cal dir-ho, confeccionant incansable i brillant dintre i fora de Catalunya.

La seva relació estreta amb França es va veure reconeguda amb el nomenament d'«officier d'Académie». També estigué molt lligat amb Andorra, país en el qual exercí el càrrec de sots-veguer.

On va destacar més, tanmateix, fou en el camp de la investigació -amb més de cent seixanta publicacions, a part l'obra de creació. En aquest aspecte s'abocà amb passió, sobretot, a l'Onomàstica. Els seus estudis i els seus treballs en aquesta disciplina, amb les seves diverses modalitats, especialment l'Antroponímia i la Toponímia, el situaren arreu en un lloc destacadíssim per una rigorositat que, sovint, esdevenia polèmica. Les obres que ha tret a la llum sobre noms de lloc i sobre renoms i malnoms, per exemple, han esdevingut de consulta obligada per a tots els qui s'han interessat per aquests temes.

Aquesta passió el duqué a fundar, l'any 1980, la Societat d'Onomàstica, a la qual ha dedicat saviesa, esforços i temps, molt de temps, aconseguint de potenciar una entitat que ha publicat regularment un butlletí trimestral on han col·laborat més de dues-centes persones, només una part de les quals han estat professors universitaris. Reflex, aquest fet, de l'amplitud dels afeccionats que va aconseguir d'engatjar: els

més de quatre-cents membres de la Societat ho confirmen. Moreu-Rey ha estat l'ànima, també, dels col·loquis anuals que ha organitzat la Societat arreu de les terres de parla catalana.

Moreu-Rey: Honest, entusiasta, patriota, sincer, diàfan, erudit, brillant, a voltes agressiu, a voltes cordial, personalitat singular amb la qual he tingut l'honor de compartir quinze profitosos anys en el si de la Societat d'Onomàstica. Membre actiu, també, de la nostra Societat Catalana de Geografia, ens plau el goig d'haver-lo homenatjat, ja fa anys, nomenant-lo soci honorari. El seu record i la seva empremta no s'esborraran.

(*Treballs de la Societat Catalana de Geografia, març 1992*)

IN MEMORIAM ENRIC MOREU-REY

A. BLADÉ i DESUMVILA

Un dia d'aquests horribles finals del passat febrer (concretament el dia 26) morí aquest eminent professor, escriptor i erudit, autor d'obres absolutament dignes de memòria, principalment en el camp de l'assaig, de la història i de la toponímia en totes les seves manifestacions. D'una modèstia exagerada, pròpia d'un veritable savi, la mort del professor Enric Moreu-Rey hauria passat desapercebuda (i aquest era el seu desig) sense una petita esquila que van fer publicar uns amics i, l'endemà, una altra de la Generalitat de Catalunya dedicada a l'home que posseïa la Creu de Sant Jordi. Havent portat a terme, des de feia molts anys, una obra admirable -recordem, entre altres llibres seus, *El pensament il·lustrat a Catalunya* (1967), *El pro i el contra dels Borja* (1958), *Revolució a Barcelona el 1789* (aportació de materials inèdits, publicat el 1968), *Toponímia catalana* (1975), *Renoms, malnoms, motius i noms de casa* (1981), com també importants obres teatrals-, no parlava mai dels seus mèrits ni de les seves publicacions ni tan sols entre els amics i admiradors -nombrosos- que seguien el seu mestratge i acabaren formant part de la Societat d'Onomàstica, que Enric Moreu-Rey fundà l'any 1980, de la qual s'han publicat 47 Butlletins interiors (que són llibres en realitat), i és possible que, mancant ell, aquest XLVII exemplar que m'acaba d'arribar sigui el darrer, la qual cosa seria molt sensible i una gran pèrdua per a Catalunya.

Jo vaig conèixer personalment el professor Moreu-Rey quan vers el 1970 vingué a presidir, després d'organitzar-les, les primeres reunions de toponimistes

(com Ramon Amigó, de Reus, els germans Jové Hortonedà, de les Borges del Camp, Carmel Biarnés, d'Ascó, Albert Manent i el signant d'aquestes ratlles) que van tenir lloc a les comarques tarragonines, amb resultats fructífers i la publicació de diversos reculls de topònims, premiats alguns per la Societat Catalana de Geografia dependent de l'Institut d'Estudis Catalans. Amb el pas dels anys i a còpia de tenacitat, el mestratge d'Enric Moreu-Rey guanyà amplitud i s'estengué a d'altres indrets del Principat, del País Valencià i de Mallorca. La dedicació constant i abnegada del professor barceloní, el seu humanisme, el seu tracte cordial, en definitiva, tot el seu guiatge, constituïen el conreu de les més nobles virtuts de la docència i la convivència (sense que hi manqués aquella punta, de vegades imperceptible, d'ironia sense la qual la relació humana perdria un dels seus més honorables atributs).

El professor Enric Moreu-Rey no es va cansar mai de prodigar les seves ensenyances (de les quals feia el més civilitzat dels entreteniments), ni aquells que les seguien es van cansar mai d'assimilar-les gairebé sense adonar-se'n. En la vida del gran erudit (i professor de la Universitat de Barcelona, com abans ho havia estat de l'Institut Francès) no hi manca la nota destacada del coratge personal. Voluntari, gairebé des del començament de la guerra que ens fou imposada per la revolta militar del 1936, Moreu-Rey, designat aviat oficial de l'escola de guerra de l'exèrcit republicà, arribà a capità d'artilleria. Després de la guerra, que el deixà en un terrible camp de presoners prop d'Alacant, acabà els estudis de filologia a la Universitat de Tolosa de Llenguadoc, des de Barcelona, on posteriorment va doctorar-se en lletres. Fou encarregat de premsa del consolat francès a la capital catalana (de mare francesa, pels papers tenia doble nacionalitat) i sotsveguer d'Andorra.

Impulsor i patrocinador dels nombrosos reculls de topònims que s'han publicat a Catalunya d'un quart de segle ençà, els quals juntament amb els Butlletins interiors de la Societat d'Onomàstica constitueixen un monument d'erudició al servei de la cultura dels Països Catalans, mai no pensà en jubilacions ni en prebendes ni deixar de treballar. Ni tan sols la terrible malaltia que ha acabat per emportar-se'l no va allunyar-lo de cap de les seves activitats, sense les quals la vida no podia tenir per a ell cap sentit. Hom el trobava de vegades pel carrer (i això fins en aquests darrers temps) abstret i encaboriat, cada dia més prim, més evanescent, només la pell i l'os. I a desgrat del seu aspecte, les seves paraules d'optimisme, gairebé inconcebibles sabent el mal que tenia, enlairaven l'ànima. «Sí -em va dir fa cosa d'un any, quan vingué a casa a portar-me el Butlletí encara calent de la impremta-, sé molt bé i de ja fa temps que tragino un càncer inguarible, però faig veure que no me n'adono; així l'enganyo i algun cop em deixa tranquil.» I somreia, mentre deia això, no com el que era -un moribund-, sinó com per encomanar-te la remota esperança que ell evidentment ja no tenia.

Nascut el 1917, tenia, doncs, en morir, 75 anys. Ens farà molta falta. Som molts els qui el plorem.

(Serra d'Or, maig 1992)